

TRENGER VI ET FREDS(KULTUR)DEPARTEMENT?

På Hardangerakademiets seminar i Jondal om Veier til fred, 3.-5 november, var ett av diskusjonstemaene: *Drøft om vi trenger et fredskulturdepartement*. Dette spørsmålet er ikke nytt, men har vært diskutert over flere år med litt ulik heading. [Global Alliance for Ministries and Infrastructures for Peace](http://gamip.org) (<http://gamip.org>) koordinerer arbeidet internasjonalt. Pr idag finnes kun fredsdepartement i et par veldig små land selv om det har vært en rekke initiativ og forsøk i flere land. I England har Labour-lederen Jeremy Corbyn oppnevnt en skyggeminister for fred og nedrustning, hvilket indikerer hans intensjoner i en regjeringsposisjon. I Norge er det Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet, IKFF, som i flere omganger har stilt spørsmålet om et fredsdepartement er veien å gå for at en langsiktig politikk for fredskultur og ikke-militær konfliktløsning skal få gjenklang i regjeringsapparatet.

Deltakerne på Hardangerakademiets seminar var overveiende meget positive til å ha et offentlig organ på høyeste nivå med ansvar for å bygge og fremme fred. Det ble også sett som veldig betimelig å prøve å få til et fredskulturdepartement nå i en situasjon med stor internasjonal spenning hvor også Norge er en aktiv part. Et fredskulturdepartement ville også kunne bidra til å redde "fredsnasjonens" etter hvert frynsede rykte.

Noen var dog engstelige for at det kunne bli en byråkratisering av fredsarbeidet. Og ville ikke et slikt departement kun bli et propagandadepartement hvis man hadde en regjering som ikke var skikkelig interessert? Dessuten fryktet noen at departementet ville være avhengig for sin suksess av hvem som til enhver tid var minister. Et fredskulturdepartement må ikke bare være ideologisk, men ha konkrete arbeidsoppgaver.

Hva burde departementet hete?

Navnet på departementet var også nøye diskutert. Noen mente at det å bruke ordet fredskultur ville henlede oppmerksomheten for mye til kulturfeltet. Begrepet fredskultur er fortsatt lite kjent i Norge på tross av UNESCO og FNs betydelige arbeid internasjonalt. Det ble foreslått ulike navn som fredsdepartement, departement for fred og nedrustning, departement for fred og utvikling og dialog- og kommunikasjonsdepartement. Noen ønsket å etablere en avdeling under krigs-/forsvarsdepartementet for "forebyggende konfliktarbeid", hvilket kunne skape bevissthet om fredsansvar innad i forsvaret.

Disse ulike forslagene ivaretar viktige aspekt ved fredsarbeidet. Et departement for fred og utvikling ville for eksempel knytte an til FNs Handlingsplan for bærekraftig utvikling med de 17 bærekraftsmålene. I den innledende deklarasjonen understrekes det at fred er nødvendig for å kunne realisere utviklingsmålene og at fred ikke er mulig uten utvikling. Å slik knytte fred til utvikling/bistand ble ansett for å være en realistisk tilnærming. Vanskeligere ville det være å få til et departement for fred og nedrustning siden vi er inne i en større opprustningsprosess for å nå NATOs mål om at to prosent av BNP skal gå til militært forsvar. Nedrustning er derved nesten blitt et tabuord i det offisielle Norge.

Hva burdet departementet gjøre?

Hva ville så være hovedoppgavene for et slikt nytt departement? Et fredskulturdepartement ville ha som oppgave å utarbeide en handlingsplan for fredsarbeid i Norge fra lokalt til internasjonalt nivå, inspirert av den eksisterende internasjonale handlingsplanen med 8 fredspilarer laget av UNESCO/FN i forbindelse med Det internasjonale Fredskulturåret (2000) og Tiåret for Fredskultur og ikke-vold for verdens barn (2001 –

2010). Jfr. FN resolusjon A753/243. Et slikt departement ville åpne mulighet for nærmere samarbeid, dialog og gjensidig forståelse med andre stater som også har et slikt departement. Fredsaktivister og andre ville ha et institusjonalisert "hjem", et sted å henvende seg for samarbeid og ressurser.

Et fredskulturdepartement må ha innsikt i internasjonale spørsmål, ikke minst hvordan konflikter kan løses med fredelige midler. Det må være i stand til å legitimere, synliggjøre og også folkeliggjøre alternativer til rådende militær sikkerhetspolitikk og motvirke fiendebygging og stereotypier av "de andre". Departementet må ha et sterk tverrfaglig og tverrdepartementalt siktemål. Det må ha kompetanse på etiske spørsmål, konflikthåndtering og dialog og kunne være en påvirkningsagent innad i Regjeringen. Departementet må drive informasjon om fred i nært samarbeid med ulike fredsorganisasjoner. Et fredskulturdepartement må stå til ansvar for og rapportere om hvordan det arbeider for å fremme fred og ikke-vold. Departementet må samarbeide nært med en rekke departementer. Utenriksdepartementet og Justisdepartementet er selvsagte. Med Kunnskapsdepartementet må det samarbeides om obligatorisk fredsundervisning på ulike nivå av skolesystemet, inkludert realisering av Bærekraftsmål 4.7. Det må videre samarbeide med Kulturdepartementet og med Integreringsdepartementet om hvordan fremme flerkulturell forståelse, og med Forsvarsdepartementet om hvordan forebygge krig og hvordan bruke forsvarets ressurser, inklusive de menneskelige ressurser, til å møte de store, reelle utfordringene, ikke bare de fiktive, spesielt med hensyn til miljø- og klimatrusselen og en sviktende matsikkerhet.

Hvordan burde departementet finansieres?

Et fremtidig budsjett ble satt opp mot og sammenlignet med forsvarsdepartementets budsjett. Forsvarsdepartementet bruker sine penger for å bygge militær sikkerhet – et fredskulturdepartement trenger penger for å bygge menneskelig sikkerhet. Noen har mer tro på den ene form for sikkerhet, noen på den andre og noen, kanskje de fleste, ønsker en kombinasjon. I dagens situasjon er det dog ikke vanskelig å se misforholdet mellom de to. Verden bruker ifølge SIPRI over 1.7 billioner dollar pr år på militært forsvar. Det tilsvarer ca 615 regulære FN budsjett. Det vanskeliggjør FN's muligheter til å ivareta sin hovedoppgave å forhindre at krigens svøpe skal nå fremtidige generasjoner. 10% av de årlige globale militærutgiftene vil nå en lang vei for å kunne realisere FN's bærekraftsmål som alle verdens ledere er blitt enige om. Det foreligger forslag bl.a. fra Det Internasjonale Fredskontoret, IPB, om at alle land skal bruke 10% av militærkostnaden pr år til å kunne møte folks behov over de 15 årene FN's Handlingsplan for bærekraftig utvikling gjelder.

Noen av seminardeltakerne i Jondal mente at Forsvarsdepartementets ressurser burde deles likt med et nytt Fredskulturdepartement, mens andre mente at for hver krone som går til krig eller krigsforberedelser må det gå det doble til fred og fredsarbeid. Noen ønsket sågar at for hver krone som går til krig må det gå ti kroner til fred og forebygging av vold og krig.

Mange deltakere fremmet også spørsmålet om fredsskatt. Da betaler man sin vanlige skatt men forbeholder seg retten til å ikke være med å betale for et militært forsvar man ikke tror på. Skattepengene skal derimot gå til aktivt fredsarbeid, eventuelt kanalisert gjennom et fremtidig Fredskulturdepartement.

Fred og utvikling

Avslutningsvis ble den nære sammenheng mellom fred og utvikling sterkt vektlagt. Det var enighet om at man må ruste ned for å ha ressurser til å møte de påtrengende truslene i verden, som for eksempel miljø- og klimaendringene og de hurtig økende forskjellene mellom de få som har og de mange som ikke har. Atomnedrustning må inngå som en vital del av nedrustningen. Man må velge mellom krigsferd eller velferd. Planeten tåler heller ikke belastningen med det enorme militære ressursforbruket og den svære forurensningen den medfører.

Sammenfattet av Ingeborg Breines, dialogvert.